

יוסף גויטע - זכרונות

מאת שלמה צופן

יוסף גויטע ז"ל וחברו שלמה צופן

החיילים עצמם השתלבו כמורים וכמדריכי סימיון. הצעירים הצטרפו לתנועות נוער מכבי הצעיר, הצופים, בני עקיבא.

הוקמה הכשרה חקלאית בראשות אליהו עזריה ועשרות בחורים. מאוחר יותר הוקמה גם ההכשרה העירונית. אחר הפרעות בשנת 1945 בהן נרצחו 133 יהודים על לא עוול בכפם, מיד הופקו לקחים והוקמה ההגנה. בחורים ובחורות הושבעו להגנה מול פרוז'קטור מסנוור כשתנ"ך ואקדח על השולחן. הם נטלו חלק באימוני נשק ומטווחים, פתחו קשרים ושיטות מחתרטיות להעברת אמצעי לחימה, כל זה תוך התארגנות בתאי מחתרת קטנים.

במהלך התקופה חוינו לא מעט הרפתקאות ואיהועים רבים מהם מסוכנים, כולל פעילויות מחתרטיות.

בשנת 1948 הערבים שוב ניסו להתנפל על היהודים אבל הפעם, היישוב היהודי היה מוכן להגן על עצמו ועל הכושר ובקרבות הצליחו חברי ההגנה לגרום לערבים נזק משמעותי ברכוש ובנפש. אומנם גם ליהודים נגרם נזק אך זה היה מועט ביחס למה שהיה בפרעות 1945. התעוזה האומץ והניצחון על הערבים הביאו הרבה כבוד לקהילה.

ההכשרה העירונית

ההכשרה העירונית היתה ממוקמת בכפר מכבי מחוץ לעיר היהודית, בסביבה ערבית עוינת. הדרך לשם ומשם היתה בעייתית, לעתים קרובות נתקלנו בחבורות של ערבים ששאלו שאלות או הפעילו פרובוקציות כדי ליזום תקיפות.

חברי ההכשרה העירונית בחרו ביוסף גויטע למזכיר ואיתו נבחרנו בן ציון חלפון ז"ל, שלימים היה סגן שר החקלאות, בנימין פלאח יבל"א ואנוכי, (אולי עוד מישהו?). תפקיד המזכירות היה לנהל את חיי היום-יום של ההכשרה: ענייני כלכלה, תרבות, מגורים, כספים, ציונות, העפלה, כל מה

עם מותו של יוסף גויטע ז"ל ב-6 ביוני 2008, עולים הזכרונות לדרגנו ופעילותינו הציונית.

לראשונה נפגשנו בבית הספר העברי "התקווה" בכיתה ג', אצל המורה אליהו עזריה עליו השלום, שלימים הפך לאחד המנהיגים האגדיים של התנועה הציונית המתעוררת. הציונות בקרב יהודי לוב היתה חדורה עמוק בלב ובמחשבה, באורח החיים ובתקווה להגשמתה: לעלות לארץ הקודש במהרה בימינו.

בני נוער ומבוגרים רבים למדו עברית בערב, אחרי יום לימודים מפרך בשני בתי ספר, לפני הצהרים לימודים חילוניים בבית ספר איטלקי, אחר - הצהריים בבית ספר יהודי ב-"דאר הסרוסי".

כמעט בכל בית היתה תלויה קופסת הקרן הקיימת לאיסוף כספים לגאולת הקרקע. היו שני מועדונים יהודיים, בן יהודה ומכבי, ששימשו לכפגשים חברתיים, פעילות ספורטיבית, ריקודים, שיחות פוליטיות, ציונות, תיאטרון ולימוד עברית.

היו גם מקרים ספוראדיים של עלייה ארצה של משפחות או בודדים לאלה שהתמזל מזלם וקיבלו סרטיפיקאטים. סביב ציר זה התגלגלו חיינו הציוניים בגלות לוב. הפעילות היתה ענפה ומקיפה אבל מקומית ולא פורצת גבולות, זו הייתה ציונות חמה אבל פסיבית.

ראשית הפעילות

בשנת 1943 עם כיבוש לוב על ידי הבריטים, הגיעו החיילים הארצישראליים ואיתם באו השליחים. אלה מצאו כפי שהסברנו תשתית של בני נוער יהודים לדבר עברית והמוכנים להשתלב בכל פעילות, שני מועדונים יהודיים ובית ספר יהודי. על אלה נבנתה מערכת נרחבת של פעילויות שסחבה כמעט את כל צעירי טריפולי:

הורחבה משמעותית מסגרת לימוד העברית, כאשר

מימין לשמאל: שלמה צופן, אברהם מ., חוגה, מוסה, יוסף גויטע מסיבת מפעילים

יוסף גויטע - זכרונות

שיעלה על הדעת היה צריך לעבור דרך המזכירות.

אחרי זמן מה בא להכשרה השליח ישראל גור. הוא סיפר שהוא פגש את אליהו, ציין כי הוא נמצא במקום מבטחים כלומר הגיע ארצה. גור באותה שיחה עם חברי ההכשרה, הביע את הערכתו שלו ושל היישוב בארץ על מפעל ההכשרה ועודד אותנו להמשיך למרות הקשיים. וגם הוא כמו אליהו, נאלץ לעזוב מחשש שהבריטים יעלו עליו.

כל מפעל ההכשרה עבר לאחריותו של יוסף אך עזיבתו של אליהו והופעתו של השליח פגעו במורל, החברים החלו להביע דאגה לגבי העתיד והסיכוי שגם הם יעלו ארצה בתנאים ובארגון הנוכחי בהכשרה.

בראותו את המצב והדאגה של הקבוצה, יוסף החל לנקוט ביחזמה להעלות חברים ארצה.

הוא יצר ופיתח קשרים עם מנהל הנמל בטריפולי, עם העובדים היהודים וכן עם סוכני אוניות שעבדו בקו איטליה-טריפולי. הוא הצליח לשכנע אותם לעשות מאמץ, כך שבכל אוניה שתצא מנמל טריפולי, יוברחו 5-6 חברי הכשרה, לאיטליה ומשם ארצה.

בעזרת הסכם זה עלו מספר רב של חברים, כל עליה הרימה את מורל החברים לשחקים ומנהיגותו של יוסף התקבלה בהכשרה ללא עוררין.

מיד אחרי פרעות 1948 החל לפעול מפעל העלייה הגדול.

זכרונות מהעפלה

מפעל ההעפלה היה גדול והקיף כמעט כל בני הנוער, בני נוער המאורגנים במסגרות תנועתיות וגם כאלה שלא היו שייכים לתנועות.

השיטה היתה לשכור ספינות שתיקחנה מעפילים לאיטליה, שם יפגשו פעילי עלייה שיטפלו במעפילים עד הגיעם ארצה.

היו הרבה הצלחות, ספינות רבות הפליגו והגיעו בשלום. היו גם ספינות קטנות שמחוסר מקום לא יכלו לקחת את כל המעפילים שהגיעו לחוף, הספינות שבכלל לא הגיעו למקום המוסכם - וגם ספינה שלא הגיעה למקום בגלל הים הסוער ולא ניתן לבצע פעילות כזו בים גועש.

זכור לי כי באחד המקרים נקבע כי החוף ממנו נפליג יהיה על יד בית הקברות היהודי שחומתו היתה משיקה לחוף. בשעת לילה התכנסנו כולנו בבית הקברות, התפזרנו בחדר המתים וחדרי רחצה... וחיכנו לסימן.

כחברי המזכירות, היינו נפגשים אחת לשבוע, ביום שבת אחר הצהריים, עם השליח ישראל גור ז"ל. כדי לשמור על סודיות ולא לעורר חשדות ישראל החליף מקומות מגורים כמה פעמים, באותה תקופה הוא היה גר בביתו של רבי באנו עליו השלום, היתה גם תקופה בה עבר לביתו של באנו סרוסי ז"ל. שם השליח חי בתנאי מחתרת מלאים, כמעט ולא יצא מהבית. בפגשים עם חברי מזכירות ההכשרה, שוחחנו על מה שקורה בהכשרה, מהן הבעיות שהיו על סדר היום והדרכים לפתרונן, היינו מקבלים "דלק אידיאולוגי" וחוזרים הביתה להמשך העבודה.

שמרנו על עקרונות תנועתיים שאחד מהם היה שאנחנו נתקיים רק מעמל כפינו, לא נבקש וגם לא נקבל עזרה כספית ואחרת, מאף גורם. בתקופות מסוימות, עבדו רק שניים מתוך כ-20 חברים וחברות והיתר היו מובטלים. המצב היה קשה הלכנו כל הזמן עם בטן מקרקרת. שלא לדבר על מחסור קבוע של דברים בסיסיים. בשכר של שני חברים היה קשה לפרנס 20 בחורים צעירים. כגזר הייתי אחראי בין היתר על הספקת המזון ומאחר ולא היה כסף, אכלנו בבוקר חצי לחם שחון וכוס תה, בצהריים ובערב אכלנו בזין (זה היה המאכל הזול ביותר - קמח ומים, ללא רוטב כמובן). אליהו עזריה ז"ל היה אומר: "בזין ביום, בזין בלילה וברכת המזון שכחתי".

יוסף התרוצץ בין בעלי מפעלים ודרש מהם בתוקף לקבל מספר חברי הכשרה לעבודה לעתים היו אלה עבודות מסוכנות של מיון תחמושת עזפי מלחמת העולם השנייה, לא אחת תוך כדי מיון התפוצצו פגזים, אנשים נפגעו וגם נהרגו. אני עצמי עבדתי בעבודה כזו, לא הייתה ברירה. אם רוצים להתקיים חייבים לעבוד ולהביא כסף לקומונה.

ידענו בהכשרה כי אליהו היה פעיל בהגנה יומם ולילה. הוא לא היה חבר בהכשרה וזאת הוא ציין בכל הזדמנות אבל בהתחלה הוא היה איתנו כמנחה וליווה אותנו בצעדינו הראשונים, אנחנו ראינו בו כאר בוגר, כמדריך, אהבנו אותו מאוד וקיבלנו את מנהיגותו בנפש חפצה.

הגיעה העת לאליהו לברוח כי הבולשת הבריטית עלתה עליו וגם אסר, בלי כל הודעה, הוא נעלם וחסרונו היה קשה מאוד עבורנו.

יום העצמאות 1984

מפגש בחתונה של חברים

מפגש חברים ביום העצמאות

הספינה הגיעה למקום, התחברה אלינו לפי הסימונים המוסכמים והכל הלך למישרין בהתאם לתוכנית. פתאום נשמע רעש של אנשים שמסתובבים מעבר לחומה של בית הקברות! לרוע מזלנו אלה היו שוטרים שחשדו בתנועה כלשהיא וגילו כנראה את הספינה ממול, בים.

יוסף מיד קרה לשני בחורים שחיינים טובים והורה להם לקפוץ מהר לים, להגיע לספינה ולהגיד לקברניט לברוח מהר, כי אחרת ייתפס על ידי ספינות משטרה. אחד השחיינים סירב להשתתף בביצוע המשימה, יוסף שמוכר כבעל מזג חם, החטיף לסרבן סטירה מצלצלת ומיד בחר בשחיין אחר במקומו לביצוע המשימה. כך הפליגה הספינה בשלום ונמנעה למזלנו תסבוכת פלילית עם המשטרה.

העליה לארץ

ב-13 לדצמבר 1948 שנינו עלינו על אותה ספינה. שנינו לקחנו את אחיותינו איתנו, הגענו ארצה, התארגנו והקמנו משפחות, לאחר זמן מה הצלחנו לקבץ מספר חברי תנועה ומעפילים. גיבשנו חברה בעלת רקע משותף, במשך שנים נפגשנו לעתים מזומנות כל פעם אצל חבר אמה, או בטיוולים בארץ או בחו"ל. מפגשי שיא היו אצל יוסף ורינה בביתם בערבי יום העצמאות, יוסף דאג להזמין את השליחים אנשי שתיד שנו איתנו את הקשר. כך שמרנו על גיבוש חברתי ומשפחתי עשרות שנים עד היום.

צריך לציין כי הפעילות ולהט העפלה בקרב בני הנוער עוררו מספר "זמים" פרטיים שרצו להרוויח כסף. הם שכרו ספינה ותמורת סכום מופרז, עלו בני טער ומשפחות עם ילדים על הספינה שהפליגה לאיטליה תוך לקיחת סיכון לא מבוטל.

עלי לציין גם ובעיקר את פעילותם המבורכת של מארגני ההעפלה שלא חסכו כל מאמץ ונטלו על עצמם סיכונים חמורים ובלבד שהספינות תפלגנה ליעדן. ואלה השמות הזכורים לי, וודאי היו גם אחרים: אליהו עזריה, צייצ'ין פדלון וכלימו הדד, אברהם סרוסי, אמא פולק, ד"ר ויטרבן, יוסף נחאיסי, פליצ'ה בנן, שלום פדלון ויוסף גויטע.

יוסף גויטע, הרב ברדע, שלמה צופן

עמותת יוסף גויטע - תש"פ

לבבלב 4

כתב העת של הארגון העולמי של יהודים וצאן לב

הנאצים נראו בארץ, עת הומרי הגיע וקול התור נשמע בארצנו

הנאצים בארץ ישראל
הנאצים בארץ ישראל

GERMOGLI 4

Pubblicazione trimestrale dell'organizzazione mondiale ebraica di Libia

I germogli sbocciano dalla terra, l'usignolo è tornato e nel paese si ode la tortora

Auguri di Buona
Sera Felice

